

SÖKANDE

Apotekstjänst Sverige AB, 556577-4097
Värdshusvägen
181 85 Lidingö

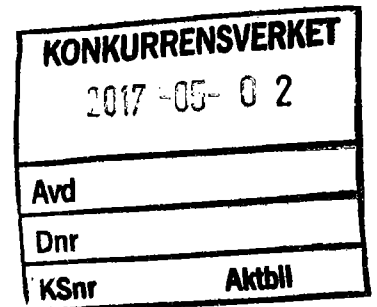
Ombud: Advokaterna Einar Wanhainen och Linus Jonson
Advokatfirma DLA Piper Sweden KB
Box 7315
103 90 Stockholm

MOTPART

Kriminalvården
601 80 Norrköping

SAKEN

Överprövning enligt lagen (2007:1051) om offentlig upphandling (LOU)

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår Kriminalvårdens yrkande att ansökan ska avvisas.

Ansökan avslås.

ANSÖKAN M.M.

Kriminalvården genomför Upphandling Läkemedel (dnr 2016-1529) genom öppet förfarande enligt LOU. Den 6 februari 2017 beslutade Kriminalvården att tilldela Svensk Dos AB (Svensk Dos) kontrakt.

Apotekstjänst Sverige AB (Bolaget) ansöker om överprövning och yrkar att upphandlingen ska göras om.

Kriminalvården bestrider bifall till ansökan.

Bolaget har tidigare ansökt om överprövning av upphandlingen i anbuds-skedet. I dom den 22 december 2016 i mål nr 6247-16 avslog förvaltningsrätten Bolagets ansökan.

VAD PARTERNA HAR ANFÖRT

Bolaget

Förvaltningsrättsliga beslut där en ansökan om överprövning enligt LOU avslås vinner i regel inte rättskraft i den mening att det hindrar en ny prövning. Förvaltningsrättens avgörande i mål nr 6247-16 utgör därmed inte hinder för förvaltningsrätten att pröva Bolagets ansökan om överprövning.

Kriminalvården har i upphandlingens konkurrensuppsökande skede brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU. Förfrågningsunderlaget innehåller ett antal obligatoriska krav som inte är möjliga att uppfylla och som är oproportionerliga. Förfrågningsunderlaget är dessutom otydligt och saknar sådan information som krävs för att det ska vara möjligt att beräkna anbudspris. Sådan information har endast Svensk Dos haft tillgång till. Po-

tentiella anbudsgivare har därför haft olika förutsättningar för att lämna anbud.

Under anbudstiden inkom 60 frågor till Kriminalvården. Detta är onormalt mycket i förhållande till motsvarande upphandlingar. Av tilldelningsbeslutet och upphandlingsrapporten framgår att enbart Svensk Dos inkommit med anbud i upphandlingen. Detta är starka indikationer på att det förekommit fel i upphandlingens konkurrensuppsökande skede. Kriminalvården har inte lämnat någon förklaring till att endast ett anbud inkom. Upphandlingen borde ha avbrutits. Förfrågningsunderlaget medger inte ordentliga kalkyler och brister enligt vad som framgår nedan.

Krav på att tillhandahålla läkemedel inom två timmar

Kriminalvården har uppställt krav på att leverantörerna vid akuta behov av läkemedel till Kriminalvårdens läkemedelsförråd ska tillhandahålla s.k. akutapotek för uthämtning av samtliga läkemedel via rekvisition inom två timmar från beställningstidpunkten.

Antalet godkända läkemedel överskrider vida vad som är möjligt att lagervålla för ett dosapotek. Det saknas även möjlighet att lokalt tillverka extemporeläkemedel. Sådana beredningar måste beställas från särskilda extemporeapotek och har en normal ledtid på flera dagar. Kravet är omöjligt att klara av och strider därmed mot proportionalitetsprincipen.

Underleverantör – akutapotek

Kriminalvården har uppställt krav på att anbudsgivaren ska uppge om denne kommer att använda underleverantör för avtalets fullgörande. Anbudsgivaren ska i så fall ange närmare information om underleverantören. Kriminalvården kräver därmed att anbudslämnande dosapotek ska ha tecknat avtal

med akutapotek redan vid anbudets lämnande. Anbudsgivare tvingas alltså teckna avtal med underleverantören för att kunna lämna anbud i upphandlingen. Att kräva att avtal har ingåtts vid anbudslämnandet, innan leverantören vet om denne kommer att tilldelas kontrakt, är inte proportionerligt. De båda stora aktörerna på dosapoteksmarknaden ingår i koncerner som har egna öppenvårdsapotekskedjor. Det är mer ändamålsenligt att Kriminalvården självt etablerar en avtalsrelation med akutapotek. Kravet har ställts för att göra det svårare för Bolaget att vinna upphandlingen.

Hållbarhet

Det är normalt inte något problem för ett dosapotek att uppfylla Kriminalvårdens krav på hållbarhet. Hållbarhetstiderna som efterfrågas kan dock aldrig garanteras. Enligt gällande riktlinjer på apoteksmarknaden får parti-handlare leverera läkemedel till apoteken med endast tre månaders återstående hållbarhetstid. Dessutom kan vissa sterila läkemedel redan vid nyproduktion ha en hållbarhet som understiger ett år. Inget dosapotek kan följaktligen garantera hållbarhetstiderna som Kriminalvården kräver. Kravet är därmed oproportionerligt.

Vite vid restnoteringar

Enligt avtalsvillkoren ska leverans ske på vardagar kl. 07.00 – 14.00, om inte annat överenskommit. Vite och andra påföljder inträder vid leveransförsening. Kriminalvården har bekräftat att leveransförsening innebärande vitesskyldighet föreligger när en beställning inte levereras inom avtalad tid, om förseningen avser varor som finns tillgängliga för Kriminalvården att beställa via leverantörens webbshop.

De två läkemedelsgrossisterna på marknaden arbetar med daglig bulkbeställning. Det innebär att dosapoteket inte har möjlighet att upptäcka att en

produkt har restnoterats förrän orderbekräftelsen mottagits. Eftersom det inte är möjligt att föra vidare ett eventuellt vite på grossisterna, är det orimligt att vitesförelägga dosapoteket om läkemedel har restnoterats hos grossisterna. Kravet på att vite utgår för förseningar som dosapoteket inte råder över är oproportionerligt och strider därmed mot LOU.

Information

Kriminalvården undanhåller information som är väsentlig för att anbudsgivare ska kunna kalkylera och lämna ett korrekt och konkurrenskraftigt anbud i upphandlingen. Detta medför att befintlig leverantör och tidigare leverantörer, som har kännedom om förhållanden som är avgörande för prissättningen av tjänsten, ges en otillbörlig fördel. När informationsövertaget, som i detta fall, beror på att den upphandlande myndigheten inte tillhandahåller all tillgänglig information som den befintliga leverantören har tillgång till, innebär det brott mot likabehandlingsprincipen. Historiska data har betydelse.

Dosförpackade läkemedel ersätts på annat sätt än läkemedel i originalförpackning. Det är därför av avgörande betydelse för anbudsgivarna att ha kännedom om hur mycket läkemedel som ska levereras i dos, originalförpackning respektive kylvaror. Kriminalvården har inte lämnat denna information, trots att information om doser per patient och dag respektive originalförpackningar borde kunna tas fram i Kriminalvårdens beställningssystem, patientjournalssystem eller genom att fråga nuvarande leverantör. Kriminalvårdens patientjournalssystem ska innehålla samtliga meddelanden som har skickats till den befintliga leverantören. Om Kriminalvården har använt systemet i enlighet med vad som föreskrivits, innehåller det all information som Bolaget efterfrågar. Skulle Kriminalvårdens påstående att informationen inte finns vara riktig, kan detta bero på att systemet inte har tillämpats på

föreskrivet sätt. Detta rubbar i så fall förtroendet för Kriminalvårdens upphandlingsorganisation.

Kravet avseende leveranstider är inte anpassat till de standardtjänster som finns på transportmarknaden, vilket innebär att kravet blir kostnadsdrivande. För att kunna beräkna ett rättvisande pris för tjänsten är det avgörande att anbudsgivare får tillgång till uppgifter om leveranstider per enhet, beställningstider och s.k. första ätdag. Inte heller denna information har Kriminalvården tillhandahållit. Kriminalvården har skickat ut en specifikation. Kriminalvården anger att uppgifterna utgör en indikation. Detta är inte ett godtagbart underlag för prissättning.

Kriminalvården har uppgett att någon information om omfattningen av helgleveranser inte kan lämnas. Detta innebär att anbudsgivare vid beräkningen av anbudspriset måste ta höjd för ett okänt antal kostsamma budbilsleveranser som kan komma att ske över hela landet. Dessa leveranser ersätts inte särskilt av Kriminalvården. Behovet av helgleveranser har uppkommit under rådande avtalsperiod. Kriminalvården har i frågor och svar i upphandlingen angett att Kriminalvården kontinuerligt försöker förkorta ledtid mellan ordination och första ätdag. Det måste förutsättas att befintlig leverantör har fört en kontinuerlig dialog med Kriminalvården i frågor om just förkortning av ledtider. Den dialogen har övriga anbudsgivare inte tillgång till, vilket ger ett informationsunderläge.

Dispensering av narkotikaklassade läkemedel sker i separata dospåsar i förhållande till övriga läkemedel, vilket medför en högre produktionskostnad. Kriminalvårdens uppskattning av antalet patienter med narkotikaklassade läkemedel utgör inte tillräcklig information för att kalkylera ett optimalt anbudspris.

Behovet av glappdoser uppkommer i samband med att patienter flyttar. Glappdoser innebär merarbete och ofta extra leveranser. Glappdoser påverkar såväl dosapotekets produktionskostnader som dess fraktkostnader. Hanteringen av glappdoser är alltså kostnadsdrivande. Också historisk information om antalet glappdoser finns tillgänglig i Kriminalvårdens system, men har inte lämnats ut.

Skada

Bolaget har pga. Kriminalvårdens bristfälliga utformning av förfrågningsunderlaget och svar på de frågor som ställts under upphandlingen, varit förhindrat att utforma ett optimalt anbud. Bristerna i förutsebarhet och tydlighet har medfört att Bolaget inte har kunnat beräkna sitt anbudspris fullt ut och ge ett så konkurrenskraftigt anbudspris som möjligt. Bolaget har därmed inte kunnat lämna något anbud i upphandlingen vilket innebär att Bolagets möjligheter att tilldelas kontrakt i upphandlingen gått om intet. Härigenom har Bolaget riskerat att lida skada till följd av upphandlingsfelen.

Kriminalvården

Bolaget har inte anfört några nya yrkanden eller nya sakomständigheter av relevans för prövningen i förhållande till ansökan som prövades i förvaltningsrättens mål nr 6247-16. Det är inte processekonomiskt försvarsbart att domstolen ska pröva samma sakförhållanden flera gånger. Ansökan bör i första hand avvisas enligt principen om *res judicata*.

Upphandlingen har genomförts i enlighet med bestämmelserna i LOU. Sakfrågorna i målet ska inte behandlas annorlunda än vid tidigare prövning enbart för att endast ett anbud har lämnats i upphandlingen. En upphandlande myndighet har en möjlighet, men inte en skyldighet, att avbryta en upphand-

ling om endast ett anbud kommer in. Kriminalvården vidhåller vad Kriminalvården angett i tidigare prövning, enligt nedan.

Akutapotek

Kraven i upphandlingen syftar till att Kriminalvården, i egenskap av vårdgivare, ska kunna upprätthålla patientsäkerheten. Kraven avseende akutapotek har utformats för att ge Kriminalvården olika möjligheter att säkerställa att en frihetsberövad får sitt akuta behov av läkemedel tillgodosett. Om Kriminalvården inte tillåts ställa kraven skulle patienten behöva transporteras till en vårdinrättning, vilket innebär ökade kostnader och säkerhetsrisker. Om leverantören vid något tillfälle inte kan leverera läkemedlet inom föreskriven tid, har Kriminalvården rätt att hämta ut läkemedlet på leverantörens bekostnad. Detta kan givetvis innebära merkostnader som leverantören får kalkylera med i sitt anbud. Kravet är proportionerligt och möjligt att uppfylla, eftersom Bolaget har möjlighet att kalkylera med de kostnader som andra lösningar medför. Kravet gäller lika för alla anbudsgivare. Att det endast finns ett fåtal aktörer på marknaden som har tillstånd att bereda extemporeläkemedel medför inte att kravet är omöjligt att uppfylla.

Det är sällsynt att behov uppstår av ett visst läkemedel som måste tillgodoses inom två timmar. Kriminalvårdens statistik är i detta sammanhang missvisande. Tidigare levererades läkemedel till anstalternas och häktenas läkemedelsförråd två gånger per vecka. När ett behov uppstod i nära anslutning till att tiden för att lägga beställningar gått ut, blev det lång väntetid till efterföljande leverans. Vidare saknades vissa varor i webbshopen under inledningen av den avtalsperiod som statistiken avser. Under kommande avtalsperiod ska beställningar istället kunna göras löpande med leverans inom två dagar. De varor som sjuksköteskorna är behöriga att beställa ska finnas tillgängliga i webbshopen.

Underleverantör

Det är rimligt och proportionerligt att Kriminalvården kan förvänta sig att anbudsgivaren har påbörjat någon typ av dialog med underleverantörerna, om detta är en förutsättning för att kunna genomföra uppdraget. Det finns inget krav på att avtal ska vara ingånget vid anbudslämnandet.

Hållbarhet

Kriminalvårdens kommande behov av läkemedel är mycket svårt att förutse, eftersom antalet frihetsberövade personer och deras behov av läkemedel varierar. Det är av största vikt att läkemedel kan användas under så lång tid som möjligt innan de behöver kasseras. En hållbarhetstid om tre månader skulle medföra en ökning av antalet kasserade läkemedel och onödiga inköp. Kriminalvården har i frågor och svar i upphandlingen angett att en återstående hållbarhetstid på 75 procent av ursprunglig hållbarhetstid accepteras på läkemedel som redan vid produktion har kortare hållbarhetstid än ett år. Leverantörerna kan uppfylla kraven genom avtal med partihandlare, som med största sannolikhet kan tillgodose och prissätta ett så viktigt behov.

Vite vid restnoteringar

Kriminalvården kommer sannolikt ha en avsevärt lägre beställningsvolym än leverantörens övriga kunder. Den låga beställningsvolymen medför att risken för att Kriminalvården, som första kund, skulle beställa ett restnoterat läkemedel är nästintill obefintlig. Leverantören kan hursomhelst kalkylera för denna risk i anbudet. Kravet är proportionerligt med hänsyn till Kriminalvårdens vårdansvar.

För att undvika vite måste leverantören övervaka sin webbshop och se till att läkemedel som är restnoterade hos underleverantör inte heller finns tillgängliga för beställning via webbshopen.

Information

All tillgänglig statistik har redovisats. Det finns ingen ytterligare information tillgänglig i Kriminalvårdens system och Kriminalvården har ingen rätt att få ut annan statistik från nuvarande leverantör. Det är ofrånkomligt att nuvarande leverantör har erfarenheter som kan vara till fördel när det gäller utformningen av anbud. Det faller dock på sin egen orimlighet att andra leverantörer därmed per automatik skulle vara diskriminerade. Anbudsgivare bör ha en produktionsledning som kan anpassas efter den faktiska volymen. Vidare ligger det i sakens natur att de faktiska förutsättningarna, t.ex. volymer, inte är kända vid upphandling av ramavtal. Kriminalvårdens behov av läkemedel förändras ständigt. Behovet under kommande avtalsperiod kan skilja sig mycket från föregående avtalsperiod. Historisk information är ingen garanti för framtida behov. Tillgång till historiska fakta har därför inte den betydelse för att kunna lämna ett konkurrenskraftigt anbud som Bolaget gör gällande. Avseende leveranstider har Kriminalvården i frågor och svar redovisat en specifikation. Vidare har Kriminalvården i frågor och svar gjort en uppskattning av andelen patienter som har narkotikaklassade läkemedel och uppskattat antalet glappdoser till 100 per månad. Dospåsar har enligt tidigare avtal inte levererats på lördagar och söndagar. Nuvarande leverantör har därför inte något informationsövertag i den delen.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Tillämpliga bestämmelser

Enligt punkterna 1 och 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (2016:1145) om offentlig upphandling gäller den tidigare – numera upphävda – LOU (2007:1091) för sådan upphandling som har påbörjats före den 1 januari 2017. Den äldre lagen är tillämplig på den nu aktuella upphandlingen.

Om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts (16 kap. 6 § första stycket LOU).

Förfrågningsunderlaget

I anbudsformulär, kravspecifikation och avtalsvillkor anges bl.a. följande.

2.1.5 Underleverantör

Anbudsgivaren ska ange om denne kommer att använda underleverantör för avtalets fullgörande. Anbudsgivaren ska i så fall ange underleverantörens namn, organisationsnummer samt omfattning av underleverantörens uppdrag.

3.1.8 Hållbarhet

Hållbarheten för sterila läkemedel ska vara minst ett år efter leverans. Hållbarhetstiden för obrutna förpackningar till förrådet ska ha en hållbarhetstid på minst 9 månader.

3.1.18 Akutapotek

Vid akuta behov av läkemedel till Kriminalvårdens läkemedelsförråd ska Leverantören tillhandahålla akutapotek för uthämtning av samtliga läkemedel via rekvisition.

Vid akuta behov ska personal från Kriminalvården kunna hämta ut läkemedel mot rekvisition enligt ovan från akutapotek. Kriminalvården ska kunna få tillgång till aktuella läkemedel inom två timmar från beställningstidpunkten.

Restiden tur och retur mellan Kriminalvårdens enhet och akutapotek får därför inte överstiga en timme. Om restiden överstiger en timme, ska Leverantören ersätta Kriminalvården för Kriminalvårdens kostnader för den personal som hämtar ut läkemedel.

Om restiden däremot överstiger två timmar, ska Kriminalvården ha rätt att hämta ut läkemedel från valfritt apotek som finns tillgängligt inom en timmes restid om inte detta uppfylls på bekostnad av Leverantören från annat ställe.

4.3.4 Leveransförsening läkemedel

Om leverans inte kan ske enligt avtalad leveranstid, ska Leverantören omgående meddela Kriminalvården, som bedömer om senareläggning av leveransen kan accepteras. Om Kriminalvården inte accepterar senareläggning av leverans har Leverantören rätt att leverera godkänt likvärdigt läkemedel utan merkostnad för Kriminalvården enligt Avtalet. I de fall Leverantören inte kan tillhandahålla likvärdigt läkemedel äger Kriminalvården rätt, efter meddelande till Leverantören, att beställa motsvarande läkemedel och kvantitet hos annan leverantör. Kostnaden för detta debiteras Leverantören.

4.3.5 Leveranstid

Avrop av läkemedel i obrutna förpackningar, handelsvaror och nikotinläkemedel ska kunna ske fortlöpande och vara respektive avropande enhet tillhanda senast två vardagar efter mottagen beställning. Leverans ska ske vardagar mellan 07.00 och 14.00 om inte annat skriftligen överenskommit.

4.6.11 Vite

Om Leverantören brister i sina åtaganden avseende tillhandahållande av statistik, leveransförseningar och förseningar i systemtest och slutlig leverans till produktionsmiljö har Kriminalvården rätt till vite.

Förvaltningsrättens bedömning

Res judicata

Av rättsfallet HFD 2013 ref. 36 framgår att en förvaltningsdomstols avgörande i mål om överprövning av offentlig upphandling inte vinner negativ rättskraft. En och samma upphandling kan därför bli föremål för upprepade överprövningar. I målet hänvisar Högsta förvaltningsdomstolen till EU-domstolens praxis som innebär att alla beslut eller viljeyttringar från en upphandlande myndighets sida ska kunna bli föremål för överprövning under förutsättning att de har någon faktisk verkan.

Sakomständigheterna som nu är för handen är i det närmaste identiska med sakomständigheterna i Förvaltningsrätten i Linköpings mål nr 6247-16. Sedan dess har dock tilldelningsbeslut i upphandlingen fattats. Hinder mot att pröva Bolagets ansökan på grund av res judicata föreligger inte. Kriminalvårdens avvisningsyrkande ska därför avslås.

Möjligheten att uppfylla upphandlingens krav m.m.

Enbart det förhållandet att anbudsgivarna i en upphandling inte förmår uppfylla samtliga obligatoriska krav innebär inte att förfrågningsunderlaget strider mot de grundläggande principerna i LOU. I en sådan situation, där inte något av de inkomna anbuden uppfyller kraven, dikterar bl.a. likabehandlingsprincipen att inget av anbuden går vidare till utvärdering (jfr t.ex. Kammarrätten i Jönköpings avgörande i mål nr 203-16, vari ett anbud hade antagits trots bristande kravuppfyllelse).

I målet har framkommit att endast ett anbud lämnades i upphandlingen. Under sådana förhållanden har en upphandlande myndighet möjlighet, men inte skyldighet, att avbryta upphandlingen. Anbudet kvalificerades. Det har inte gjorts gällande att Kriminalvården kvalificerat en leverantör eller ett anbud som inte uppfyller de obligatoriska kraven. Vad Bolaget har anfört om att vissa krav är omöjliga att uppfylla, inte bara för Bolaget utan även för övriga anbudsgivare, visar inte att förfrågningsunderlaget skulle innehålla krav som är omöjliga att uppfylla eller att Kriminalvårdens agerande strider mot LOU.

Kraven i övrigt

Enligt Kriminalvården syftar kraven i upphandlingen till att upprätthålla patientsäkerheten och ge Kriminalvården möjligheter att tillgodose behovet av läkemedel. Vad Bolaget har åberopat visar inte att de obligatoriska kraven är mer långtgående än nödvändigt eller på annat sätt oproportionerliga för att uppnå det angivna syftet. Att endast en leverantör lämnade anbud i upphandlingen påverkar inte denna bedömning.

Vad gäller kraven i de särskilda kontraktsvillkoren som Bolaget har framställt invändningar mot, anser förvaltningsrätten att kraven är kopplade till upphandlingsföremålet och har en objektiv utformning. Kraven diskriminerar inte någon leverantör och framstår heller inte som osakliga eller på annat

sätt oförenliga med gemenskapsrätten (jfr 6 kap. 13 § LOU och RÅ 2010 ref. 78).

En upphandlande myndighet får begära att en anbudsgivare anger hur stor del av kontraktet som kan komma att läggas ut på tredje man och vilka underleverantörer som föreslås (6 kap. 11 § LOU). Innebörden av kravet i 2.1.5 anbudsformuläret står i överensstämmelse med detta.

Det Bolaget anfört i denna del visar inte att förfrågningsunderlaget brister i förutsebarhet och tydlighet eller på annat sätt strider mot LOU.

Tillhandahållen information m.m.

Förvaltningsrätten konstaterar att Kriminalvården har tillhandhållit anbudsgivarna uppgifter och uppskattningar avseende tidigare och kommande behov av de upphandlande tjänsterna i inte obetydlig omfattning. Att en anbudsgivare tidigare har varit leverantör av upphandlade tjänster och varor är inte en omständighet som i sig innebär att anbudsgivaren har en konkurrensfördel. Med hänsyn till detta och att ord står mot ord i frågan om Kriminalvården har gjort vad Kriminalvården har kunnat för att ge anbudsgivarna eventuell ytterligare tillgänglig information, bedömer förvaltningsrätten att Bolaget inte förmått visa att Kriminalvården har brutit mot likabehandlingsprincipen genom att ge tidigare leverantörer en otillbörlig fördel. Vad Bolaget har åberopat i övrigt visar heller inte att Kriminalvården agerat i strid med LOU på annat vis vid genomförandet av upphandlingen.

Slutsats

Vid angivna förhållanden finns inte grund för ingripande mot upphandlingen. Ansökan ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Information om hur man överklagar finns i bilaga 1 (DV 3109/1D LOU).

Mats Edsgården
Rådman

Föredragande: Jonas Nilsson

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Jönköping. **Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.**

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress

där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.

2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

I vissa mål får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. Detta gäller mål om överprövning enligt:

- lagen (2007:1091) om offentlig upphandling,
- lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, eller
- lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.

